Beleidsnotitie Lokaal Eigendom bij grootschalige hernieuwbare energieopwekking

1. Inleiding

De vier gemeenten in Noordoost Twente (Dinkelland, Losser, Oldenzaal en Tubbergen), hierna te noemen NOT-gemeenten, willen bijdragen aan de klimaatdoelen zoals vastgelegd in de Regionale Energie Strategie Twente (hierna te noemen RES Twente) en in de nationale klimaatdoelen, zoals die in het Klimaatakkoord zijn geformuleerd.
Voor het realiseren van deze doelen is er ruimtelijk beleid noodzakelijk. Dit ruimtelijke beleid is in verschillende stadia van ontwikkeling bij de verschillende gemeenten.
Tevens is geconstateerd dat er nog geen éénduidige definitie is van het begrip lokaal eigendom. Ook is het percentage lokaal eigendom van 50% zoals verwoord in het nationale Klimaatakkoord en in de RES Twente nog niet vastgelegd in beleid.

In het ruimtelijk beleid kunnen geen regels gesteld worden die ervoor zorgen dat de kwalitatieve doelstelling vanuit de RES, minimaal 50% lokaal eigendom bereikt worden.
Dit is echter wel mogelijk door het stellen van aanvullende beleidsregels die weliswaar geen onderdeel uitmaken van een ruimtelijke procedure, maar die wel gelden voordat een aanvraag voor een ruimtelijke procedure wordt ingediend.

Deze beleidsnotitie is opgesteld om te komen tot een éénduidige definitie van het begrip lokaal eigendom en om de doelstelling 50 % lokaal eigendom bij nieuwe locaties voor de duurzame opwekking van energie te realiseren. Daarmee is ook het terrein waarop deze beleidsnotitie betrekking heeft afgebakend.

2. Definities voor de vier NOT-gemeenten

Deze beleidsnotitie is mede opgesteld om te komen tot een éénduidige definitie van het begrip lokaal eigendom. Dit is belangrijk zodat iedereen die met lokaal eigendom aan de slag gaat vanuit hetzelfde vertrekpunt werkt.

Allereerst hebben de vier NOT-gemeenten zich geconformeerd aan de teksten zoals die opgenomen zijn in het Nationaal Klimaatakkoord en de RES Twente.

In het Nationaal Energieakkoord is de volgende tekst opgenomen:
"Om de projecten voor de bouw en exploitatie van hernieuwbaar op land in de energietransitie te laten slagen, gaan in gebieden met mogelijkheden en ambities voor hernieuwbare opwekking, partijen gelijkwaardig samenwerken in de ontwikkeling, bouw en exploitatie. Dit vertaalt zich in evenwichtige eigendomsverdeling in een gebied waarbij gestreefd wordt naar 50% eigendom van de productie van de lokale omgeving (bewoners en bedrijven). Investeren in een zon –en/of windproject is ondernemerschap. Dat vergt ook mee-investeren en risico lopen. Het streven voor de eigendomsverhouding is een algemeen streven voor 2030. Er is lokaal ruimte om hier vanwege lokale projectgerelateerde redenen van af te wijken."

In de REST Twente 1.0 is het volgende opgenomen:
"Binnen de RES Twente streven we naar minimaal 50% lokaal eigendom. Onder de noemer 'niet alleen de lasten, maar ook de lusten' geven gemeenten zelf invulling aan minimaal 50% lokaal eigendom bij energieprojecten.
Voor de uitvoering van de Regionale Energie Strategie (RES) is maatschappelijke acceptatie van groot belang. In het koersdocument van de RES Twente 1.0 is opgenomen als procesafspraak dat vervolgstappen in samenwerking met de omgeving moeten worden gerealiseerd. Dat doen we door subregionaal samen te werken, gebiedsgericht en grensoverschrijdend aan de slag te gaan bij de realisatie van energieprojecten en samen met Lokale Energie Initiatieven (LEI) minimaal 50% lokaal eigendom te realiseren."
Verder zijn de volgende concrete afspraken gemaakt:

- *Uitgangspunt is minimaal 50% lokaal eigendom bij grootschalige opwek elektriciteit én de warmteopgave.*
- *Op weg naar RES 2.0 borgen gemeenten dit in hun duurzaamheidsbeleid.*
- *Gemeenten beschouwen een LEI als vertegenwoordiging van inwoners en als partner.*

project.
Op grond van de gemaakte afspraken dient dus minimaal 50% van de grootschalige opwekking van duurzame energie binnen Noordoost Twente in lokaal eigendom te zijn.

Het creëren van maatschappelijke winst c.q. meerwaarde is het hoogst haalbare doel van lokaal eigendom. In feite gaat het bij lokaal eigendom om het maximaal inzetten van het Twentse Noaberschap.

Definitie 50% lokaal eigendom zoals we die hanteren in Noordoost Twente:
Bij 50% lokaal eigendom gaat het om grootschalige energieprojecten waarvan de eigendom en daarmee de zeggenschap voor minimaal 50 % in handen is van een collectief van bewoners, in de vorm van een energiecoöperatie of vergelijkbaar.
Naast bewoners kunnen ook ondernemers en de gemeente deel uitmaken van een dergelijk collectief. Dit collectief kan zowel op regionale als op gemeentelijke schaal als op schaal van een dorp, buurtschap of wijk georganiseerd zijn.
Doel is daarbij onder andere een eerlijke verdeling van de lasten en de lusten voor de lokale omgeving van een grootschalig energieproject.

Definitie van lokale omgeving:
Er is geen landelijke standaard voor wat de lokale omgeving van een energieproject is. Welke bewoners, (agrarische) grondeigenaren en ondernemers onderdeel zijn van de lokale omgeving wordt per soort project bepaald.

3. Beleidsnotitie voor grootschalige hernieuwbare energieprojecten (> 2 MWh)

De vier NOT-gemeenten geven met dit beleid opvolging aan de afspraken over (financiële) participatie uit het Klimaatakkoord en RES Twente 1.0. Een en ander volgens de definities zoals hiervoor omschreven.
De vier NOT-gemeenten vinden een zorgvuldig participatieproces over hernieuwbare energieprojecten van groot belang.
De vier NOT-gemeenten zijn van mening dat er bij de ontwikkeling van locaties voor het opwekken van duurzame energie > 2 MWh gestreefd dient te worden naar een eerlijke verdeling van de lasten en de lusten.
In deze beleidsnotitie leggen we daarom vast dat minimaal 50 % van de opbrengsten van grootschalige energieprojecten ten goede van de gemeenschap moet komen.
De vier NOT-gemeenten willen daarmee gunstige omstandigheden creëren voor het ontstaan van maatschappelijke acceptatie.

Dit is conform de wens van de gemeenteraden van de vier gemeenten in Noordoost Twente. Bij de verdeling van de opbrengsten is lokaal eigendom het uitgangspunt.
Voor het realiseren van minimaal 50 % lokaal eigendom wordt door een initiatiefnemer samengewerkt met een regionale of lokale energiecoöperatie.

Voor andere vormen van financiële participatie buiten 50% lokaal eigendom is alleen in uitzonderingssituaties plaats.
Te denken valt aan een situatie waarbij omwonenden unaniem de voorkeur geven aan een omwonendenregeling en de initiatiefnemer bereid is een substantiële bijdrage te leveren aan een omgevingsfonds, waaruit activiteiten worden gefinancierd waarmee de lokale gemeenschap als geheel is gebaat. Uitgangspunt blijft ook daarbij dat 50 % van de opbrengsten ten goede van de gemeenschap moeten komen.

De initiatiefnemer vraagt uiteindelijk bij de gemeente een omgevingsvergunning aan (al dan niet) in afwijking van het bestemmingsplan voor projecten waarvoor de gemeente bevoegd gezag is.
Onderdeel van de aanvraag omgevingsvergunning zijn:

- Verslag van het proces en van de uitkomsten van het overleg over samenwerking met een regionale of lokale energiecoöperatie.
- Het proces en de uitkomsten van een draagvlakonderzoek.
- Een volledig uitgewerkt participatieplan, met daarin in ieder geval aangegeven hoe lang het project blijft bestaan, de motivering van de locatiekeuze, hoe afspraken worden vastgelegd, een communicatieplan voor zowel ontwikkel- als exploitatiefase en de participatie- en compensatiemogelijkheden voor inwoners.

Behalve aan de reguliere eisen van een omgevingsvergunning worden aanvragen ook op deze aspecten getoetst.